

SADRŽAJ

Prolog	9
Fransoa Kene: Društvene klase u „bogatom poljoprivrednom kraljevstvu“	37
Adam Smit: „Napredak bogatstva“ i implicitna teorija distribucije dohotka	53
Dvostruki dobitak: Dejvid Rikardo i prevladavanje kompromisa između pravičnosti i efikasnosti	85
Karl Marks: Pad profitne stope i konstantni pritisak na dohodak od rada	109
Vilfredo Pareto: Od klase do individue	161
Sajmon Kuznjec: Nejednakost u doba modernizacije	185
Dugo pomračenje istraživanja nejednakosti u periodu Hladnog rata	211
Epilog: Novi početak	277

Napomene	287
Zahvalnice	337
Korišćeni prevodi	341
Registar	343

Prolog

Cilj ove knjige je da rekonstruiše razvoj misli o ekonomskoj nejednakosti u protekla dva veka i da to učini na osnovu radova uticajnih ekonomista koji su se posredno ili neposredno bavili problemom distribucije dohotka i dohodovne nejednakosti. To su Fransoa Kene, Adam Smit, Dejvid Rikardo, Karl Marks, Vilfredo Pareto, Sajmon Kuznjec, kao i grupa ekonomista iz druge polovine dvadesetog veka (koji su zajedno izvršili znatan uticaj, ali pojedinačno nisu stekli slavu prethodne šestorice). Ovo je knjiga o istoriji razmišljanja o važnoj i nekada istaknutoj oblasti istraživanja koju su kasnije zasenile neke druge teme, da bi danas ponovo dospela u prvi plan ekonomske misli.

Knjigu sam pisao usvojivši pristup koji nije baš uobičajen. Pošto je predstava o pristupu koji sam koristio važna za razumevanje izlaganja u nastavku, želeo bih da nekoliko uvodnih pasusa posvetim osobenostima tog pristupa. To su: jasan fokus na distribuciju dohotka; nastojanje da se ideje prikazuju iz perspektive samih mislilaca; poštovanje hronološkog redosleda izloženih ideja; zanemarivanje normativnih stavova na temu nejednakosti kod nekih od razmatranih autora; primena jedinstvenog standarda (koji sam sâm razvio) za identifikovanje zaista značajnih radova u moru objavljenih studija na temu nejednakosti. Razmotrićemo svaki od tih elemenata ponaosob.

Jasan fokus na distribuciju dohotka. Svako od poglavlja posvećeno je po jednom od mislilaca koji su u svojim (često brojnim) radovima obrađivali veliki broj tema, ali ovde je cilj bio da se izvuku samo njihovi pogledi na distribuciju dohotka i ispituju konkretni odgovori koje su ponudili na suštinska pitanja o problemu nejednakosti. Na primer: Od čega zavisi visina nadnica? Jesu li profit i renta u sukobu? Kako se

distribucija dohotka menja s razvojem društva? Hoće li profit i nadnice rasti ili opadati?

To, naravno, ne znači da se nećemo doticati i drugih tema kojima su se pomenuti mislioci bavili. Svaki od tih autora ostavio je iza sebe opus dovoljno impresivan da vas općini i inspiriše da čitavu karijeru posvetite njegovom tumačenju i istraživanju komentara koji su iz tog opusa proistekli. Jedan pogled je dovoljan da shvatimo koliko su plodni bili autori s kojima imamo posla (možda s izuzetkom Rikarda, koji je ostavio relativno nevelik opus, ako se ne računa prepiska, jer je umro mlad). Kao što pokazuje epski izdavački projekat MEGA (sabrana dela Marksa i Engelsa), samo Marksovi radovi ispuniće oko 120 tomova, posle redukovanja izvorno planirana 164.¹ Paretova sabrana dela, u brojnim varijantama, gotovo jednako su obimna. Ideje Adama Smita ispunjavaju mnogo knjiga – uprkos tome što su po njegovoj želji svi neobjavljeni spisi i prepiska spaljeni posle smrti – delom zahvaljujući publikovanju beležaka njegovih studenata (*Predavanja o pravu*). Kene je zanimljiv zbog autorske saradnje s Miraboom koja najviše liči na odnos Marksa i Engelsa: nije lako ustanoviti gde se završava, a gde počinje doprinos jednog ili drugog autora. Radovi koje je objavio samostalno ili kao koautor, naročito ako se ubroje anonimni tekstovi što ih je objavila njegova *škola*, verovatno premašuju dve hiljade strana. Kuznjec je pisao više od pedeset godina na veoma raznovrsne teme, od problema definisanja nacionalnih računa, preko rasta i raspodele dohotka, do demografije i ekonomskog razvoja.

Pristupajući Smitovim, Marksovim ili Paretovim spisima – koji zalaze u domene političke nauke, filozofije, sociologije, epistemologije, ekonomije, antropologije, pa i psihologije – istoričar ideja bi verovatno pokušao da ih prikaže u njihovoj ukupnosti, razmatrajući sve ili bar većinu opštih tema. Istoričar ekonomske misli bi se verovatno usredsredio na ekonomske teme (onako kako je to učinio Šumpeter, na primer) ili, još uže, na prikaz ekonomskih tema iz ugla neoklasične ekonomije, kao što je učinio Mark Blaug, zanemarujući Paretove radove na polju sociologije ili Marksove radove posvećene filozofiji.² Ja zanemarujem sve one delove njihovih opusa – koliko god da su inače važni – koji se na logički konzistentan način mogu odvojiti od teme distribucije dohotka.